

Næde han bussen?

- Sammenhængende kommunikationsforløb mellem unge via mobiltelefonen

Af Ditte Laursen

Denne artikel præsenterer det argument, at unges mobilkommunikation konstruerer sig som løbende kommunikation over tid. Sms-beskeder indgår i sms-dialoger, beskeder og samtaler væves sammen i sammenhængende kommunikationsforløb, og samtaler forløber i serier. Den løbende mobilkommunikation er en situeret præstation og udføres af parterne i fællesskab ved at de konstruerer deres ytringer, således det er muligt for den anden part at forstå og behandle ytringerne som forbundet med den foregående kommunikation. De løbende, sammenhængende kommunikationsforløb er organiserende for de unges indbyrdes relationer og for deres hverdagsliv.

Det er ikke nyt, at telefonen spiller en vigtig rolle i hverdagen for unge og deres sociale relationer. Før mobiltelefonen udfyldte fastnettelefonen en central plads i mange teenagers liv¹, og allerede i 1960'erne blev unges telefonbrug bemærket af en medieforsker: "Barnet og den halvvoxsne forstår telefonen og griber om snoren og hørerøret, som om det var et kæledyr" (McLuhan, 1967, s.293). Og hvis man sammenligner tidligere studier af unges brug af fastnettelefonen² med en ny undersøgelse, hvoraf det fremgår, at de 12-16-årige bruger fastnet- og mobiltelefonen sammenlagt mellem 13 og 21 minutter hver dag ved at ringe til nogen (Drotner, 2001, s.120), viser det sig, at teenagerne i dag ikke taler mere i telefon end tidligere. Men ny teknologi har skabt en ny kommunikationskanal (sms) og sat rammerne for en ny telefonkultur, hvor kontakt i princippet er muligt hvornår som helst og hvor som helst: Sms'en er en mere diskret kommunikationsform end samtalen og kan gennemføres i de fleste sammenhænge, mobiliteten giver de unge mulighed for være i forbindelse med venner ikke bare fra dagligstuen eller fra deres private værelser, men også uden for hjemmet og i det offentlige rum, og endelig har den individuelle mobillinje givet mulighed for en direkte en-til-en-kontakt uden om forældrene som dørvogtere.

At vi nu ser de unge med en telefon på gaden, i bussen, eller hvor vi ellers støder på dem, har

synliggjort deres telefonbrug og tydeliggjort, hvor central en rolle telefonen spiller i deres hverdag. I forlængelse heraf er der opstået en voldsom forskningsmæssig interesse, der har affødt en hel del flere studier end dem, der er blevet fastnettelefonen til del. Denne artikel viser, hvordan unge konstruerer deres mobilkommunikation med de tætte relationer som en kontinuerlig, løbende kommunikation. Dagen igennem opretholdes der via mobiltelefonen en kommunikationstråd, hvor der udveksles informationer, holdninger, tanker og følelser, og hvor parterne løbende underretter hinanden om, hvor de er, og hvad der sker. Konkret viser denne løbende kommunikation sig som sms-beskeder i sms-dialoger, beskeder og samtaler vævet sammen i sammenhængende kommunikationsforløb, og samtaler i serier af opkald. Kommunikationskanalen er konstant åben, og afsluttet kommunikation kan til enhver tid tages op, uden det er nødvendigt med en genåbning. Centrale spørgsmål for artiklen er, hvordan de unge konstruerer deres mobilkommunikation som sammenhængende, og hvordan de unge organiserer deres sociale relationer gennem den sammenhængende kommunikation. Desuden vil artikel behandle, hvordan de unge håndterer overgangen mellem sms og samtale og herigennem viser for hinanden, hvad der betinger deres medievalg. Undersøgelsen adskiller sig fra andre mobilstudier på flere cen-

trale områder. Først og fremmest fokuseres der på, hvordan ét medies kommunikationstråde over tid serieforbinder aktiviteter og relationer. I modsætning hertil står andre undersøgelses fokus på unges samtidige, parallelle brug af flere medier. Desuden har andre undersøgelser fokuseret på enkeltstående, isolerede beskeder og samtaler. Dernæst behandles både sms og mobilsamtalen og samspillet herimellem – herved får sms'en ikke en særstatus som i de fleste andre studier af unges mobilbrug. Endelig tager undersøgelsen udgangspunkt i optagelser af faktisk kommunikation, efter som mobiltelefonen er et kommunikationsmedie, hvis brug er centreret omkring kommunikationen. Tidligere studier er derimod baseret på spørgeskemaer og interviews.

Artiklen baserer sig på et ph.d.-studie af seks 14-årige venners mobilkommunikation indsamlet over seks uger³. I datamaterialet deltager 66 personer i 519 sms'er og 517 mobiltelefonopkald.

Social praksis og hverdagsliv

De sammenhængende kommunikationsforløb via mobiltelefonen er en social praksis, og det er deltagerne sproglige interaktion i form af sms'er og mobiltelefonsamtaler, der konstituerer praksisen. I sms'erne og mobiltelefonsamtalerne viser parterne gensidigt for hinanden, hvad de sidst var i gang med, og hvad de nu er i gang med. Her konstruerer parterne deres ytringer, således det er muligt for den anden part at se og behandle ytringerne dels som forbundet med den foregående kommunikation, dels som nye handlinger.

Konversationsanalysen ('conversation analysis') har udviklet en metode og en terminologi til systematisk analyse af interaktion, og den har vist sig velegnet til at analysere de unges dagligdags mobilkommunikation. Netop interaktionsaspektet synes at have en helt basal rolle i sms-kommunikationen, der forløber som dialoger, og konversationsanalysen har også en lang tradition for at arbejde med telefonsamtaler. I konversationsanalysen analyseres sprog og interaktion ud fra en grundlæggende sociologisk interesse. Når vi bruger sproget, bruger vi det sammen, og via interaktionen bringes en social orden til live. Social orden produceres altså interaktionelt 'nedefra', og udgangspunktet er, at for at beskrive verden som aktørerne forstår den, må man vende sig mod systematiske og detaljerede analyser af autentisk dagligdags interaktion. En

central antagelse er *order at all points*, at der er orden og mønstre overalt i interaktionen (Sacks, 1984, s. 22), og denne antagelse har vist sig overraskende bæredygtig. Det var Harvey Sacks, der grundlagde konversationsanalysen med inspiration fra først og fremmest mikrosociologerne Goffman og Garfinkel, og hans arbejde har siden vundet udbredelse inden for sociologien, etnografien og sprogvidenskaben og i et vist omfang inden for medievidenskaben. Danske introduktioner til konversationsanalysen findes fx i Nielsen og Nielsen 2005 og Steensig 2001.

I konversationsanalysen er relationer noget, der skabes, vedligeholdes og ændres i interaktionen og gennem interaktionen. På den måde modsætter konversationsanalysen sig de videnskabelige traditioner, hvor relationer tages som enheder, der eksisterer uden for og uafhængigt af deltagerne egne handlinger. I stedet tager man højde for, at relationelle forhold skifter, nogle gange fra øjeblik til øjeblik, og man søger at beskrive, hvordan deltagerne konstruerer sociale relationer fra taletur til taletur, når de samtaler. I samtaler er relationelle forhold imidlertid sjældent i interaktionens forgrund som et emne, snarere er det sådan, at bestemte sproglige handlinger og den måde de udføres på, har særlige implikationer for forholdet mellem de interagerende (Mandelbaum 2003, Pomerantz og Fehr 1997). Eksempelvis demonstrerer Goodwin, hvordan den måde en anmodning udføres på, fremsætter en bestemt version af forholdet mellem parterne (Goodwin 1990).

Den måde, hvorpå deltagerne i denne artikels datamateriale konstruerer deres mobilsamtaler og sms-udvekslinger som fortsat interaktion, har særlige implikationer for forholdet mellem parterne. Det er i åbningen af den enkelte sms-dialog eller mobilsamtale, at sammenhængen skabes tilbage til den foregående sms-dialog eller mobilsamtale, fx via en fortsættelse, en genåbning eller en særlig form for åbning, hvor parterne viser hinanden, at åbning ikke er nødvendig. Samtidig er det i åbningen afgørende for relationen og den videre interaktion, hvordan man identificerer sig selv over for den anden, hvordan man viser genkendelse af den anden, og hvordan man hilser på hinanden. På samme måde indgår lukninger i konstruktionen af sammenhængende kommunikationsforløb, fx kan en lukning fungere som en midlertidig lukning, der indeholder en aftale om fortsat kommunikation på et senere tidspunkt, eller en ikke-lukning kan

resultere i et genopkald – og lukningen er samtidig relevant for, hvordan parterne efterlader hinanden. Åbningerne og lukninger er altså det sted i de sammenhængende kommunikationsforløb, hvor parterne konstruerer deres interaktion som sammenhængende interaktion, og det er samtidig her de demonstrerer, hvor meget (eller hvor lidt) de er i hinandens tanker. I det følgende præsenteres derfor en nærmere behandling af åbninger og lukninger i de unges mobilkommunikation. Først behandles det, hvordan sms-kommunikation konstrueres som løbende, dialogisk kommunikation.

Sms som samtale

Analysen af sms-kommunikation har først og fremmest fokuseret på beskederne som enkeltbeskeder og behandlet deres sproglige form – forkortelsesstrategier, talesprogstræk, kreativitet – og deres kommunikative funktion. Når de eksisterende studier af sms-kommunikation kun meget lidt har fokuseret på sms'er som dialoger, skyldes det sandsynligvis de indsamlingsmetoder, der har været anvendt: Deltagerne skulle fx oplæse i telefonen de tre seneste beskeder, de havde sendt (Ling 2003), nedskrive fem beskeder fra deres telefon som de enten havde sendt eller modtaget (Thurlow 2002) eller føre brugerdagbog (Androutopoulos og Schmidt 2002, Döring 2002a+b, Grinter og Eldridge 2001) eventuelt kombineret med videresendelse til forskernes egne mobiltelefoner (Hård af Segerstad 2002, Kasesniemi og Rautiainen 2002, Kasesniemi 2003). Ud over at disse metoder indeholder mulige fejlkilder som frasortering, fejlцитering og ændring af data, så udviser fx videresendelse aktørforhold og tidsforhold, mens fx nedskrivningen af de sms'er deltagerne aktuelt havde liggende på deres mobiltelefoner, udviser tidsforhold, aktørforhold og sammenhørigheden mellem indkomne og udgående beskeder – med mindre man samtidig anfører netop disse forhold.

I denne artikels undersøgelse er samtlige ind- og udgående beskeder registreret med aktørforhold og tidshold, og det er åbenbart, at kommunikationen via sms er grundlæggende dialogisk organiseret. En udveksling på mindst to sms'er er således den basale form som sms-kommunikationen blandt de unge i materialet viser sig i:

(Eks. 1)

Daniel	tors kl. 9.14	Hvornår kommer i?
Maja	tors kl. 9.22	Hej daniel.... Vi er på vej vi er næsten på vanløse st.... knus to mennesker og en hund....!

(Eks. 2)

Malene	ons kl. 21.57	Hey Frida! Whats up?
Frida	ons kl. 22.05	Ikke så meget. Jeg har lidt neder på fordi jeg skal til sådan noget familie kom sammen ved på min skole. Istedet for at gå til en fest hvad mener du?

[...] [...] [...]

(Eks. 3)

Sara	man kl. 14.53	Skov Tihi
Malene	man kl. 14.54	Nej BØGETRÆ!!!!
[...]	[...]	[...]

I sms-interaktion åbnes kommunikationsforløbet med et 'turpar', hvor parterne gensidigt etablerer deres kontakt og deres relation og skaber udgangspunktet for, hvad udvekslingen skal handle om. Turpar, som fx spørgsmål-svar eller hilsenhilsen, kender vi fra hverdagssamtalen, hvor de sikrer interaktionens fremdrift og skaber sammenhæng mellem ytringerne. Turpar har også i sms-kommunikationen en central plads, og man kan således sige, at unge tager udgangspunkt i hverdagssamtalens normer for interaktion i deres sms-kommunikation. Samtidig transformeres hverdagssamtalens normer imidlertid til nye normer. Fx opereres der i hverdagssamtaler med en universel 'maksimumstandard' på omkring et sekund for pause mellem turene, hvorefter parterne vil reagere på tavsheden (Jefferson 1983), og mens der samme måde i sms-interaktionen er normer for rettidig besvarelse, så er normen her afhængig af relationen mellem parterne. For kærestepar og bedstevener i undersøgelsens datamateriale er den normative svartid således tre-fem minutter for en førstehenvendelse, og hvis den ikke overholdes, er der basis for rykkere, undskyldninger og forklaringer. Når en sms-interaktion først er i gang, er

svartiden væsentlig kortere, og hvis en besked ikke besvares inden for minutter, betragtes udvekslingen som afsluttet.

En udveksling på minimum to sms'er er altså normen blandt de unge sms-brugere. Svar-sms'en skaber et dialogisk a-b-forløb, der bekræfter og styrker interaktionen mellem de to parter: Modtageren af a kan med b vise, ikke bare at b er modtaget, men også hvordan b er blevet forstået, og hvordan den er taget til efterretning. Afsenderen af a kan på sin side se, at b rent faktisk blev modtaget, og se, hvordan den er blevet forstået og taget til efterretning. Interaktionen kan stoppe efter to sms'er (eks. 1), men typisk fortsætter udvekslingen med flere sms'er (eks. 2-3). Dette dialogiske princip giver substans til de mobilstudier, der fremhæver reciprocitet som en central faktor i etableringen og vedligeholdelsen af relationer via mobiltelefonen. Relationer etableres og vedligeholdes gennem gensidig udveksling af telefonnumre og en nøje balance i, hvem der ringer til hvem (Licoppe og Heurtin 2001), og hos par føres der regnskab med, hvem der har den største/mindste telefonregning, og antallet af indgående og udgående sms-beskeder (Dietmar 2004). Tekstbeskeder, taletid og selve mobiltelefonen benyttes i sociale udvekslingsritualer (Laursen 2005, Taylor og Harper 2003, Berg, Taylor og Harper 2005). Via det dialogiske princip får de unge deltagere i datamaterialet på samme måde mulighed for at efterleve sociale normer for at give, at modtage og at give igen. Gensidigheden i bytteforholdet er forpligtende, men også udbytterig: Afsenderen af en sms får opmærksomhed og belønning i form af et svar, og modtageren af sms'en får opmærksomhed og gennem tilbagemeldingen skabt balance i forholdet, således at parterne efterlades på lige fod. Opretholdelsen af ritualer er med til at dyrke og styrke forholdet mellem parterne, og beskederne bliver på den måde brugt som et håndgribeligt fokus for den sociale udveksling og bekræftelse de sikrer. Selve indholdet i udvekslingen synes i mange tilfælde underordnet (eks. 3).

Den mest almindelige måde at afslutte en sms-udveksling på er, at udvekslingen simpelt hen ophører uden nogen eksplicit lukning:

(eks. 4)

Dorte	fre kl. 17.46	Hey basse og anders! Hvad laver i nu? Og hva købte i i illum? Knuzzer.. Dorte!
Henrik	fre kl. 17.53	VI FØRST KOMMET HERIND NU
Dorte	fre kl. 17.59	EJ hvor r i langsomme! Hva har i lavet? Og hvad ska i købe? Knuzzer..
Henrik	fre kl. 18.08	VI HAR LIGE SET JAKOP STEGELMAND JAAAAAA!
Dorte	fre kl. 18.11	Hvem fanden r d? Og svar nu på hva i ska købe?!
→	Henrik fre kl. 18.20	VI KU IK FINDE NOGET PS. D R HAM FRA TROLDSPEJLET

Henriks sidste besked er i dette eksempel ikke svarkrævende, men heller ikke eksplicit lukkende, og det er derfor op til Dorte om udvekslingen skal fortsætte eller ej. Afgørende resurser i den forbindelse er besked-indholdet (Henriks beskeder er alle svar og tager ingen nye initiativer) og responstid (Henrik er 7, 9 og 9 minutter om at svare, hvilket ikke demonstrerer højt engagement fra hans side). Denne måde at afslutte forløb på står i kontrast til en telefonsamtale, hvor parterne i fællesskab gennemfører lukningen ved gensidigt at forsikre hinanden om, at ingen yderligere emnebehandling skal finde sted (Schegloff og Sacks 1973, jf. også Button 1987 + 1990). Den ikke-eksplicite lukning har den væsentlige konsekvens, at et forløb kan genoptages af en af parterne på et senere tidspunkt, som om forløbet ikke var afsluttet, og uden at der skal genåbnes:

(eks. 5)

[...]	[...]	[..]
Daniel	ons kl. 17.32	Ved du hvordan han har fået billetterne fra?
Rune	ons kl. 17.32	Nej...
Daniel	ons kl. 17.33	Okay det er vel også lige meget...
Rune	ons kl. 17.34	Men jeg prøver lige at ringe til ham...
→	Daniel ons kl. 17.37	Jeg har lige snakket med ham. Han spørger poul når han kommer hjem
→	Rune ons kl. 19.17	Nu er vi her... det er ikke en koncert men en prisuddling....
[...]	[...]	[...]

(eks. 6)

[...]	[...]	[...]
Morten	søn kl. 15.11	Hmmm Vanløse... Satme længe siden at jeg har været på den her station...
Maja	søn kl. 15.13	Hvad laver du på vanløse st....?
→	Morten søn kl. 15.32	Kørte igennem...
→	Morten søn kl. 23.09	... Hmmm skal vi ikke snart ses igen Maja?

I de to eksempler stopper dialogen med henholdsvis *Jeg har lige snakket med ham. Han spørger poul når han kommer hjem* (kl. 17.37) og *Kørte igennem...* (kl. 15.32), der begge er åbne på den måde, at de ikke er svarkrævende, men heller ikke eksplicit lukkende. De får imidlertid ikke svar, og udvekslingen står dermed på stand by, indtil den genoptages timer senere. Det er karakteristisk for genoptagelsesbeskeden, at den tidsmæssigt adskiller sig fra det foregående forløb (eks. 5: 1 t og 40 min., eks. 6: 7 t. og 37 min.). På trods af den tidsmæssige afstand genoptages kommunikation, som om den ikke var afsluttet, ved emnemæssigt at knytte sig på en indforstået måde til det foregående (i eks. 5 om tidligere omtalt koncert, i eks. 6 om gensyn – Vanløse station er Majas skolestation).

Sms-kommunikationen baseres altså på et dialogisk princip, hvor deltagerne skifter tur, idet de skiftes til at sende henholdsvis modtage beskeder. Interaktionen løber over tid og kan sættes på standby og genoptages igen, og gennem besvarelser og genoptagelser uden genåbning viser parterne en høj orientering mod hinanden, og hvad de sidst var i gang med. Derved påkalder de sig en tæt relation baseret på tilgængelighed, engagement og gensidighed. Hvis interaktionen derimod ikke følger det forventede mønster, så er der basis for rykkere i stil med "Hvorfor svarer du mig ikke? Er du sur?".

Sms og samtale i serie

I datamaterialet sker det relativt ofte, at en sms bliver efterfulgt af et mobilopkald i et sammenhængende kommunikationsforløb. I de eksisterende studier af mobilkommunikation findes der ingen undersøgelser af samspelet mellem sms'er og mobilopkald, hverken i form af interviewundersøgelser eller i form af analyser af kommunikationen. De studier, der inddrager både sms og mobilopkald, undersøger de to kommunikationsformer separat og/eller sætter dem over for hinanden i en sammenligning (se oversigt i Laursen 2006). Det særlige ved kommunikationsforløbet mellem sms og mobilopkald er, at det involverer et medieskifte. Ud over at parterne konstruerer interaktionen som sammenhængende, håndterer de altså også en overgang fra sms-mediet til samtale-mediet. I forbindelse med medieskiftet gør parterne for hinanden deres valg af kommunikationsform relevant, og det tydeliggøres dermed, hvad der betinger medievalget, og hvilken betydning mediet tilskrives.

En af de måder, hvorpå deltagerne skaber et sammenhængende kommunikationsforløb fra sms til opkald, er gennem en anmodning via sms:

(Eks. 7)

Katrine	fre kl. 16.44	Hej rune og daniel.... En af jer... Ring lige til mig når I er færdige TAK!
---------	---------------	--

I eksemplet henvender Katrine sig til Rune og Daniel, som hun tilsyneladende regner med er sammen. Hun sender dog kun beskeden til Daniel, og det er da også ham, der efterfølgende ringer hende op. Medieskiftet fra sms til mobiltelefonsamtale hænger i tilfælde som dette ofte sammen med

at en telefonsamtale ønskes, men ikke er mulig – modparten kan ikke ringes op. Sms'en tilskrives således en betydning man kan kalde 'besked under modtagerens fravær', og asynkroniciteten i mediet udnyttes. Da Katrine samtidig konstruerer sit anliggende som en hastesag og beder modtageren ringe, så snart han er tilgængelig for samtale, kan man også sige, at sms'en tildeles betydningen 'uegnet til kommunikation om hasteanliggender'.

En anden måde, hvorpå deltageren skaber et sammenhængende kommunikationsforløb fra sms til opkald, er, at modtageren af sms'en ringer op og responderer via opkaldet:

(Eks. 8)

	fre kl. 18.32	<i>Malene ringer til Sara og beder hende spille videre for sig på internettet</i>
Malene	fre kl. 19.04	Hvad sker der? Lykkedes det?
Sara	fre kl. 19.05	Du har jo kun Buer! Du til blive smadret! Skal først skaffe svær!
Malene	fre kl. 19.06	Randmaj siger at klanen har nok hvad-det-nu-hedder så jeg ikke behøves sværd! Bare prøv!
→	fre kl. 19.15	<i>Sara ringer til Malene</i>
Ma:	hej?	
Ps:	(1.0)	
Sa:	e: >jeg er blevet nødt til at sende femhundrede krigere væk for at kunne angribe ham<	
Ps:	(1.4)	
Ma:	ble:v-	
Ps:	(0.2)	
Ma:	blev nødt til hvad	
Ps:	(0.6)	
Sa:	fem hundrede krigere- (.) krigere til Bamse for at kunne angribe ham	
Ps:	(1.0)	
Ma:	sende dem til Bamse hvorfor det	
Ps:	(1.1)	
Sa:	bare til en eller anden fordi jeg ku ikk angribe ham jeg var for stor men jeg er stadig for stor .hh je:g sku næsten sende a:lle dine krigere væk for at	

kunne a:ngribe ham men så vil jeg- vil du bli smadret i løbet af nul komma fem så nu ber jeg Bamse om at sende de fem hundrede tilbage

[...]

I det transskriberede⁴ samtaleeksempel ringer Sara til Malene som svar på hendes sms: *Randmaj siger at klanen har nok hvad-det-nu-hedder så jeg ikke behøves sværd! Bare prøv!* Det som Sara skal prøve, er – som det fremgår af en tidligere samtale mellem de to – at angribe en spiller i et onlinespil på Malenes vegne. I samtalen er Saras svar, at det godt kan være, at man ikke behøver sværd for at angribe spilleren, men at hun har været nødt til at sende 500 krigere væk. Dette svar kan også forstås som en respons på Malenes foregående og mere generelle sms: *Hvad sker der? Lykkedes det?*

Åbningen i svarsamtalen kan karakteriseres som minimal. Opkalderen og den opkaldte bruger næsten ingen resurser på at identificere og genkende hinanden, og der er ingen høflighedsudvekslinger. Den opkaldte svarer *hej?* med en opgående intonation, der viser en orientering mod opkalderen og hendes opkald. Opkalderen går på side i sin første tur straks i gang med ærindet for opkaldet (dog efter en 1.0-pause der sandsynligvis skyldes, at hun sidder og spiller computer). Ærindet med opkaldet opfylder i form af et svar den næste sekventielle handling, der var impliceret i den foregående sms, og på den måde skabes sammenhængen tilbage.

Med medieskiftet udnytter de unge de muligheder, som det nye medie giver dem. I det ovenstående tilfælde, hvor der skiftes til samtale, er dette først og fremmest en længere og mere sammensat behandling af svaret, end en sms med sine 160 tegn ville have tilladt, og muligheden for at forhandle et svars udformning. Med den minimale åbning uden gennemspilning af identifikation og genkendelse påkalder parterne sig en tæt relation ved at udvise en høj orientering mod hinanden og mod, hvad de er i gang med. I den minimale åbning viser parterne også, at det ikke involverer ekstra interaktionelt arbejde for dem at skifte medie fra sms til samtale. Det ubesværede skift mellem sms og opkald i en fortsat interaktion er generelt for de unge deltagere i datamaterialet. Dette står i modsætning til arbejdsfællesskaber, hvor en fax/telex, der følges af opkald, typisk vil blive refereret til eksplicit i opkaldet og afkræve en

hel del interaktionelt arbejde af parterne i forhold til at skabe sammenhæng i overgangen mellem de to medier (Firth 1991). Det tyder på, at det er særligt for de unge mobiltelefonbrugere, at selve medieskiftet ikke kræver interaktionelt arbejde. Hvis det er rigtigt, kan det blandt andet hænge sammen med, at sms'en og mobil samtalen begge foregår via mobiltelefonen og derfor kan opfattes som mere beslægtede end faxen og fastnettelefonen. Men mere afgørende er det formentlig, at deltagerne i det hele taget er i kontinuerlig kontakt og derfor er løbende orienteret mod hinanden og mod, hvad de er i gang med. På den baggrund kan den opkaldte fx kalkulere med potentielle ærinder, som opkalderen måtte have, og opkalderen kan forudsætte, at den opkaldte er med på, hvad opkalderen er i gang med – og medieskiftet er i den forbindelse ingen barriere.

Samtaler i serie

2/3 af mobil samtalerne i datamaterialet indgår i serier af opkald. En typisk opkaldsserie består af et opkald, hvor den ene part anmoder om at blive ringet op, og et opkald, hvor den anden part indfrir anmodningen:

(Eks. 9a)

Da: det Daniel
 Ps: (0.7)
 → Ka: ja hej Daniel (0.3) kan du ikk
 lige ringe til mig?
 Ps: (1.3)
 Da: °jo°
 Ps: (0.6)
 Ka: hej:
 Ps: (1.5)
 @End

(Eks. 9b)

Ka: hej Daniel
 Ps: (0.4)
 Da: h*e:j*?
 Ps: (0.8)
 Ka: ved du hvad du har gjort i dag?
 Ps: (0.4)
 Da: nej,
 Ps: (.)
 Ka: e:n: £du har lige slået Rune
 med din guitar ^ikk£ (.)^hi hi
 [...]

I det første opkald (eks. 9a) ringer Katrine til Daniel med en anmodning om at blive ringet op (*kan du ikk lige ringe til mig?*), og anmodningen imødekommes (°jo°). Øjeblikket efter ringer Daniel så til Katrine (eks. 9b). Katrine besvarer opkaldet med *hej Daniel*, og Daniel hilser igen og udtrykker genkendelse med *h*e:j*?*. Daniels 'hej' kan imidlertid også forstås som en slags 'værsgo'. Daniel ringer nemlig på Katrines foranledning, og med 'hej' efterfulgt af en pause kan Daniel siges at udtrykke 'nu gør jeg hvad du bad mig om' og give initiativet tilbage til Katrine, der har anmodet om opkaldet. Med Schegloffs ord påkalder opkalderen sig *the relevance of a preset agenda without explicating its basis* (Schegloff, 2004 [1970], s. 70).

Den indgåede aftale i det foregående opkald, kombineret med at der ringes på det aftalte tidspunkt, giver altså opkalderen mulighed for på en meget indirekte måde, gennem sin hilsen, at markere, at han nu gør, som han blev anmodet om. Opkaldsserien ser derfor ud til at være orienteret mod en anmodning-accept-værsgo-tak-sekvens. Samtidig må man dog sige, at 'værsgo'-tak'-delen underspilles kraftigt, idet opkalderen med en hilsen, der normalt udfører andet arbejde, siger 'værsgo', og idet den opkaldte kun sjældent eksplíciterer 'tak'.

Denne opkaldsserie baserer sig på en social praksis, hvor man overholder aftaler og indfrir løfter og anmodninger. Parterne forpligter sig over for hinanden, gør hinanden tjenester og holder, hvad de lover. Det særlige arbejde parterne udfører for at underspille eller normalisere, at en tjeneste har fundet sted i forbindelse med, at en anmodning er blevet opfyldt, antyder, at de implicerer og påberåber sig en relation, hvor tjenester forventes. Samtidig, ved netop at udføre et normaliseringsarbejde, markerer de, at noget særligt har fundet sted. I den forbindelse synes opkaldet at blive tilskrevet en symbolsk værdi – opkaldet er i den forstand en gave eller en gestus, som opkalderen giver til den opkaldte. Opkaldet kan blive tildelt en forskellig gestus-værdi alt efter de situationelle omstændigheder, og samtidig er den symbolske gestusværdi tæt sammenvævet med de reelle økonomiske omkostninger, der knytter sig til mobiltelefonen. I det pågældende tilfælde er gaveværdien af opkaldet lille – hvilket kan hænge sammen med, at Daniel opfylder Katrines anmodning ved at ringe til hende via sine forældrenes fastnettelefon.

I de fleste af mobil samtalerne, som indgår i se-

rier af opkald, forhandles mødested og -tidspunkt, og/eller der vises vej. Selv om det foregående opkald afsluttes uden at lægge op til yderligere kommunikation, så behandles denne afslutning i det følgende opkald som midlertidig – lidt ligesom en akt i et teaterstykke kan afsluttes, uden at stykket nødvendigvis bliver det:

(Eks. 10)

Da: ja:r?
 Ps: (0.4)
 Ru: >hvor er du henne< nu
 Ps: (0.9)
 Da: jeg er oppe ve: (.) trapperne
 Ps: (0.6)
 Da: ovre ved boldbanen
 Ps: (0.4)
 Ru: SÅ L::Ø:B
 [...]

Opkaldet mellem Rune og Daniel følger syv minutter efter, at de to i en anden mobiltelefonssamtale har aftalt at mødes ved et busstoppested. I dette opkald blev der ikke lagt op til, at yderligere kommunikation var nødvendig før mødet ved stoppestedet. Nu ringer Rune alligevel til Daniel, og begge parter viser i opkaldets åbning en forhøjet orientering mod hinanden ved at gøre meget lidt ud af gensidig identifikation, genkendelse og hilsen: Daniel besvarer opkaldet med *ja:r?*, der viser en orientering mod Rune og muliggør en hurtig indgang til samtalens ærinde, og Rune præsenterer allerede i sin første tur ærindet med opkaldet. Ærindet med opkaldet (>*hvor er du henne*< nu) genoptager et emne fra det foregående opkald på en indforstået måde og viser en orientering mod en ændring i forhold til det tidligere opkald, gennem en opdatering af stedlig placering. De to samarbejder dermed om at behandle opkaldet som et opkald, der relaterer sig til det foregående opkald, på trods af at der ikke i det foregående opkald blev lagt op til yderligere kommunikation. Den høje orientering i åbningen, som parterne gensidigt viser mod hinanden og opkaldets ærinde, synes således at være forbundet med den helt overordnede handling, som parterne er i gang med, nemlig at mødes: Så længe parterne ikke er mødtes, er samtalen principielt åben for genoptagelse, og idet den genoptages, behandles den som fortsat interaktion.

Koordination af dagligdagens aktiviteter er en basal social aktivitet, som ikke nødvendigvis

behøver at foregå i et mobilt medie. Genoptagelsesopkaldet er som social praksis heller ikke specielt knyttet til mobiltelefonen. Men i de fleste af genoptagelsesopkaldene i datamaterialet er genoptagelsen faktisk tæt knyttet til mediets mobile egenskaber. En af parterne eller dem begge er i bevægelse, og undervejs ringer de for at konfirmere eller forhandle mødested og -tidspunkt. Den sociale praksis svarer her til det Ling og Yttri (1999, 2000) kalder for mikroordination og matcher en livsstil, hvor mobilitet og fleksibel planlægning spiller en central rolle. Og Daniel nåede i øvrigt ikke bussen.

Mobilt nærvær

I datamaterialet er sms'er og mobilopkald altså ikke isolerede hændelser, men indgår i løbende, sammenhængende kommunikationsforløb, som etableres af deltagerne ud fra de aktiviteter, de er i gang med. Rutinemæssigt indgår sms'er i sms-dialoger, mobilopkald indgår i serier af opkald, og sms'er og mobilopkald væves sammen i fortløbende kommunikationsforløb. De unge opretholder en konstant åben kommunikationskanal, hvor ellers afsluttet kommunikation til enhver tid kan tages op, uden det er nødvendigt med en genåbning. Lidt ligesom mellem to ægtefæller en søndag eller mellem to kollegaer, der arbejder på samme kontor.

De løbende, sammenhængende kommunikationsforløb er organiserende for de unges indbyrdes relationer og for deres hverdagsliv. Dagen igennem opretholdes der en fortsat interaktion, hvor der udveksles informationer, holdninger, tanker og følelser, og hvor parterne løbende underretter hinanden om, hvor de er, og hvad der sker. Den direkte linje til de nære relationer og den konstante mulighed for kontakt giver sandsynligvis de unge en følelsesmæssig tilfredsstillelse og bekræftelse. Samtidig skaber den løbende kommunikation med de nære relationer sammenhæng i et hverdagsliv, der er præget af mange skift i fysiske rum og sociale relationer.

Ifølge sociologen og konversationsanalytikeren Harvey Sacks kan to parter i en telefonsamtale på forskellige måder vise hinanden 'my mind is with you': "Now, in the middle of a conversation, we know well, in some ways, who it is we're talking to. And there are enormously elaborated ways in which we bring off that 'my mind is with you'

[...] And the question is, at the beginning of a conversation, how rapidly can parties achieve that sort of a thing?" (Sacks, 1995 [1970], s. 166-167). Sacks anfører, at "how's your mother" er et eksempel på at en part (velvidende at den anden parts mor var syg sidst de talte) meget tidligt, som første emne i samtalen, kan vise 'my mind is with you' (Sacks, 1995 [1970], s. 167). I mobilkommunikationen i datamaterialet er de unge brugere endnu tidligere ude med at vise for hinanden, at de helt på højde med, hvad de sidst var i gang med: Sms-beskeder konstrueres som en løbende dialog, der nok kan sættes på stand by, men som samtidig kan genoptages, som om en pause i kommunikationen ikke havde fundet sted. Og i mobilopkaldene opnår parterne, allerede inden første emne er præsenteret, at vise høj orientering mod hinanden og opkaldets ærinde. Engagement, gensidighed og tilgængelig spiller en afgørende rolle i den måde at kommunikere med hinanden på. Engagementet manifesterer sig gennem mange daglige kontakter. Gensidigheden viser sig i den dialogiske interaktion og en vekslen mellem den givende og den modtagende position i forhold til sms'er og opkald. Kravet og forventningen om tilgængelighed afspejles blandt andet i minimale åbninger. Ved at opvise en sådan høj grad af tilstedeværelse over for hinanden viser og skaber de unge mobilbrugere en tæt relation med hinanden.

Litteratur

- Androustopoulos, J., & Schmidt, G. (2002). SMS-Kommunikation: Ethnografische Gattungsanalyse am Beispiel einer Kleingruppe. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik* 36
- Berg, S., Taylor, A. S., & Harper, R. (2005). Gift of the gab. In R. Harper, L. Palen & A. S. Taylor (Eds.), *The Inside Text: Social, cultural and design perspectives on SMS*, The Netherlands: Springer
- Button, G. (1987). Moving out of closings. In G. Button & J.R.E. Lee (Eds.), *Talk and social organisation*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Button, G. (1990). On varieties of closings. In George Psathas (Ed.), *Interactional Competence*, Washington: University Press of America.
- Dietmar, C. (2004): *Mobile communication in couple relationships*, from http://www.fil.hu/mobil/2004/Dietmar_webversion.pdf
- Drotner, K. (2001). *Medier for fremtiden. Børn, unge og det nye medielandskab*, København: Høst & Søn.
- Döring, N. (2002a). »1x Brot, Wurst, 5Sack Äpfel I.L.D.« – Kommunikative Funktionen von Kurzmitteilungen (SMS). *Zeitschrift für Medienpsychologie* 3.
- Döring, N. (2002b). „Kurzm. wird gesendet“ – Abkürzungen und Akronyme in der SMS-Kommunikation. *Muttersprache. Vierteljahresschrift für deutsche Sprache* Heft 2.
- Firth, A. (1991). *Discourse at work: Negotiating by Telex, Fax and Phone*, ph.d.-afhandling, Ålborg Universitet.
- Fize, M. (1997). Les adolescents et l'usage du téléphone. *Rezeaux*, 82/83.
- Gillard, P., Wale, K., & Bow, A. (1998). The friendly phone. In Sue Howard (Ed.), *Wired-up. Young People and the Electronic Media*, UCL Press.
- Grinter, R. E., & Eldridge, M. A. (2001). y do tngrs luv 2 txt msg, paper, *ECSCW 2001 The Seventh European Conference on Computer Supported Cooperative Work*.
- Goodwin, M. H. (1990). *He-Said-She-Said. Talk as Social Organization among Black Children*, Bloomington: Indiana University Press.
- Hård af Segerstad, Y. (2002). *Use and Adaptation of Written Language to the Conditions of Computer-Mediated Communication*, ph.d.-afhandling, from: <http://www.ling.gu.se/~ylvah/>
- Jefferson, G. (1983). Notes on a Possible Metric which Provides for a 'Standard Maximum' Silence of Approximately One Second in Conversation. *Tilburg papers in language and literature* 42
- Kasesniemi, E.-L. (2003). *Mobile messages. Young People and a New Communication Culture*, Tampere: Tampere University Press.
- Kasesniemi, E.-L. & Rautiainen, P. (2002). Mobile culture of children and teenagers in Finland. In Katz, J. E. & Aakhus, M. (Eds.), *Perpetual Contact. Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Laursen, D. (2005). Please reply! The replying norm in adolescent SMS communication. In Harper, R., Taylor, A., & Palen, L. (Eds.), *The Inside Text: Social Perspectives on SMS in the Mobile Age*, The Netherlands: Springer.
- Laursen, D. (2006). *Det mobile samtalerum – unges kommunikations- og samværsformer via mobiltelefonen*, ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet. <http://www.dittelaursen.dk>
- Licoppe, C., & Heurtin, J. P. (2001). Managing one's availability to telephone communication through mobile phones. *Personal and Ubiquitous Computing* 5.
- Ling, R. (1998). "It rings all the time": The use of the telephone by Norwegian adolescents. R & D Report 17, Telenor.
- Ling, R. (2000). "We will be reached": The use of mobile telephony among Norwegian youth. *Information technology and people* 13(2).
- Ling, R., & Yttri, B. (1999). "Nobody sits at home and waits for the telephone to ring:" Micro and hyper-coordination through the use of the mobile telephone. R & D Report 30, Telenor.
- Ling, R. (2003). The socio-linguistics of SMS: An analysis of SMS use by a random sample of Norwegians. In Ling, R., & Pedersen, P. (Eds.) (in prep.): *Front Stage – Back Stage: Mobile communication and the renegotiation of the social sphere*.
- Mandelbaum, J. (2003). Interactive Methods for Constructing Relationships. In Glenn, P. J., LeBaron C. D., &

- Mandelbaum, J. (Eds.), *Studies in Language and Social Interaction*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Martin, O., & de Singly, F. (2000). L'évasion amicale. L'usage du téléphone familial par les adolescents. *Réseaux* 10.3
- Mayer, M. (1977): The Telephone and the Uses of Time. In Ithiel de Sola Pool (ed.), *The Social Impact of the Telephone*, Cambridge Massachusetts: MIT Press.
- McLuhan, M. (1967). *Mennesket og medierne*, København: Gyldendal.
- Nielsen, M. F., & Nielsen, S. B. (2005). *Samtaleanalyse*, København: Forlaget Samfundslitteratur.
- Pomerantz, A., & Fehr, B. J. (1997). Conversation analysis: An approach to the study of social action as sense making practices. In van Dijk, T. A. (Ed.), *Discourse as social interaction: Discourse studies 2 – A multidisciplinary introduction*, London: Sage.
- Psathas, G., & Anderson, T. (1998). The 'practices' of transcription in conversation analysis. *Semiotica* 78(1-2).
- Sacks, H. (1984). Notes on methodology. In Atkinson, J.M & Heritage, J. (Eds.), *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sacks, H. (1995). *Lectures on Conversation*, Oxford UK/ Cambridge USA: Blackwell.
- Sacks, H., Schegloff, E. A. & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50(4).
- Schegloff, E. A. (2004 [1970]). Answering the phone. In Lerner, G. H. (Eds.), *Conversation analysis. Studies from the first generation*, John Benjamins Publishing Company.
- Skelton, F. (1989). Teenagers and the telephone. *Australian Journal of communication* 15.
- Steensig, J. (2001). *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Taylor, A. S., & Harper, R. (2003). The gift of the gab: a design oriented sociology of young people's use of mobiles. *Journal of Computer Supported Cooperative Work (CSCW)* 12(3).
- Thurlow, C. (2002). Generation Txt? Exposing the sociolinguistics of young people's text-messaging. *Discourse Analysis Online* 1(1).
- Wynn, E., & Katz, J. (2000 [1994]). Teens on the telephone. *The journal of policy, regulation and strategy for telecommunications information and media* 2(4).

Ditte Laursen er forsker i medier ved Statsbiblioteket i Århus.

Noter

- ¹ Studier af unges brug af fastnettelefonen før mobiltelefonens indtog er dog ganske fraværende i den skandinaviske ungdoms- og medieforskning, og uden for Skandinavien findes kun småt anlagte undersøgelser i relativt perifære publikationer, se oversigt i Laursen 2006.
- ² Disse studier er dog ikke baseret på danske unge (Fize 1997, Ling 1998, Gillard, Wale og Bow 1998, Martin og Singley 2000, Mayer 1977, Skelton 1989, Wynn og Katz 2000 [1994]).
- ³ Hver deltager blev optaget i én uge, fra mandag morgen til søndag midnat, og optagelserne fandt sted fra 26. november til 16. december 2001 og fra 7. januar til 28. januar 2002. Optagelserne foregik med hjælp fra TDC Mobil som stillede udstyr og mandskab til rådighed i optageperioden og godskrev hver af deltagerne 250 kr. på deres telefonregning. Rent praktisk blev sms'erne automatisk logget via en computer og overdraget til mig i excel-ark hvoraf også samtalestidspunkter og -længde fremgik. Samtalerne blev båndet automatisk på digitale bånd. Dette krævede ekstraudstyr som blev indkøbt med finansiel hjælp fra Syddansk Universitet.
- ⁴ Transskriptionskonventionen er adapteret efter Psathas og Anderson 1998 og Steensig 2001.